וכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא דתניא [א]שלחן בצפון [ב]משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה ומנורה בדרום משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה [ג]מזבח ממוצע ועומד באמצע ומשוך כלפי חוץ קימעא ונוקמיה להדייהו כיון דכתיב [1]ואת המנורה נכח השלחן בעינן דחזו אהדדי אמר רבא ש"מ מדריש לקיש [ג]עבורי דרעא אטוטפתא אסור היכי עביד מדרעא לטוטפתא והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות מאי טעמא אמר אביי ההוא בבקר בבקר דשני גזירי עצים דלא צריכי שדינהו להכא חד שדייה להטבת חמש נרות דליקדמי לדם התמיד וחד שדייה לדם התמיד דנקדמיה להטבת שתי נרות חד שדייה להטבת חמש נרות דליקדמי לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד דנקדמיה להטבת שתי נרות אע"ג דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף אמר ליה רב פפא לאביי ואימא חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדמיה לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד דנקדום להטבת חמש נרות דאף על גב דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף אם כן אפסוקי במאי מפסקת להו הניחא לריש לקיש דאמר למה מטיבין וחוזרים ומטיבין [ד]כדי להרגיש כל העזרה כולה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים מאי איכא למימר אמר ליה רבינא לרב אשי האי בבקר בבקר דעצים מי מייתר הא מיבעי ליה לגופיה דקאמר רחמנא נקדמו למערכה שניה של קטורת אמר ליה ולאו מי אוקימנא עליה ולא על חברתה מכלל דאיתה לחברתה מאי שנא דעביד הטבת חמש נרות ברישא נעביד הטבת שתי נרות ברישא כיון דאתחיל בהו עביד רוב' ונעביד שית אמר קרא [2]בהיטיבו את הנרות יקטירנה ואין נרות פחותות משתים והטבת שתי נרות קודמת לקטורת דאמר קרא בהיטיבו את הנרות והדר יקטירנה וקטורת לאברים דתניא יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד בלבד ואברים למנחה דתניא מניין [ה]שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל

העולה

וכי עייל להיכל במזבח פגע ברישא. קודם שיגיע למנורה שהמזבח משוך כלפי מזרח קימעא: **משוך מן הכותל.** מרוחק מן הכותל לפוני שתי אמות ומחצה שיעור דרך שני כהנים זה אצל זה המסדרין שתי מערכות של לחם הפנים בשבת ומלוותו לסדרן ולסלקן יחד וארבעה נכנסין שנים אצל זה של שלחן לסלק את המערכה הישנה של לחם הפנים ושנים אצל זה לסדר החדשה: **משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה.** כמדת השולחן דהא כתיב (שמות כו) נכח השלחן זה כנגד זה: **כלפי חוץ.** כלפי מזרח נגד פתח ההיכל: **נוקמא בהדייהו.** מכוון ביניהו ולמה נמשך לחוץ: **מדריש לקיש.** דאמר אין מעבירין על המצות: **עבורי דרעא אטוטפתא.** לאחר תפילין שבזרוע בשביל תפילין של ראש אסור דהא בזרוע פגע תחילה: **היכי עביד מדרעא לטוטפתא.** מן הזרוע יבא על ראש יניח שבזרוע תחילה ואח"כ יניח של ראש: **בבקר בבקר דשני גזירין.** דלא צריך דהא אמרן מכשיר עדיף: **שדינהו להכא.** שזו מדה בתורה דבר שאינו ענין לו תנהו ענין לחבירו: **דהכא תלתא והכא תרי.** הכא תלתא בהטבת נרות כתיב [ד] בבקר בבקר והאי דשדינן עליה חד הא תלתא ובתמיד כתיב (שמות כט) את הכבש האחד תעשה בבקר והאי דשדינן עליה כדאמר חד שדי לדם התמיד: **אע"ג דהכא תרי והכא תרי.** הני מכפרי שהעולה מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה לקמן בפירקין (דף לו.): **א"כ.** דמקדמת ליה לדם התמיד אפסוקיה במאי פסקת להטבת הנרות לאבא שאול כיון דלית ליה מיטיב ואח"כ יקטיר דם התמיד מקדים והקטורת תאחר ובאיזו עבודה תפסיקו. וא"ת מאי איכפת לך הניחא לר"ש בן לקיש דאמר אין הפסקתן אלא להרבות הרגש מהלך פסיעות וקול תחילת עבודות בעזרה: **שפיר.** יש לך לומר יפסיק ביניהם להמתין בין אלו לאלו לצאת וליכנס ולא תהא עבודה בינתיים: **אלא לרבי יוחנן.** דדריש בבקר בבקר בהיטיבו חלקהו לב' נרות לשני בקרים אלו יקדמו לעבודה אחת אלמא יש עבודה ביניהם והא ליכא למימר אפסקיה בדישון מזבח הפנימי דא"כ דמקדים הטבת ה' נרות לדישון הוה ליה מעביר על המצות ועבודה תו ליכא להקדים מקומה לתתה ביניהם שכולם סדורות כאן ע"פ המקראות: **לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד.** התמיד נאמר בו תעשה בבקר. וא"ת הא שדינן עליה חד מהנך דשני גזירין אדם התמיד הוא דשדינן עליה ולא על האברים ואם תאמר מכפר עדיף אין כפרה אלא בדם: **מניין שלא יהא דבר.** ניתן על מערכה גדולה קודם לאברי התמיד:

עבורי דרעא אטוטפתא. פרש"י להניח שניית תפילין של יד אסור דקא מעביר על מצות תפילין של יד דפגע ברישא בזרוע קודם שיגיע לראש וקשה לפי' דמאי איריא מדריש לקיש תיפוק ליה מדאמר בפרק הקומץ רבה (מנחות דף לו.) כשהוא מניח מניח של יד ואח"כ של ראש דכתיב וקשרתם לאות על ידך והדר והיו לטוטפות בין עיניך ומפרש רבינו תם בשם רב האי גאון ז"ל דאיירי בשעה שחולץ תפילין ומניחן בתיק שלא יעביר אותן של יד ויתנם בתיק תחילה ואח"כ של ראש למעלה דא"כ כשיבא להניח יפגע בשל ראש תחילה ויצטרך להעביר על המצות משום דשל יד יש להניח תחילה כדפי' לפיכך צריך להניח בתיק של ראש תחילה ואח"כ של יד למעלה ורבי אליהו ז"ל מפרש לענין משמוש איירי דמחייב אדם למשמש בתפילין כל שעה [ה]ק"ו מציץ והשתא קאמר דבשל יד ממשמש תחילה משום דפגע בהן ברישא ואח"כ ממשמש בשל ראש: **ואימא** חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדמיה לדם התמיד. וא"ת ניסדי תרווייהו בבקר אדם התמיד דניקדום לדישון מזבח הפנימי דהכא תלתא והכא תרי וי"ל דהא לאו סברא היא דניסדי תרווייהו אהיכא דלא כתב אלא חד ולדישון פנימי דכתיב ביה תרי לא ניסדי מידי ילינא בארעא וגיורא בשמי שמיא אי נמי י"ל דא"כ לא לכתוב גבי גזירין אלא חד בבקר ונשדייה אדם התמיד דנקדים לדישון מזבח הפנימי ואע"ג דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף ומדכתיב תרי בבקר ש"מ דאיצטריך למימר דניסדי חד אדישון מזבח הפנימי: **הכא** תלתא והכא תרי. אין להקשות הא טובא בבקר בבקר כתיבי בתמיד בפרשת ואתה תצוה ובפרשת פינחס די"ל הני כולהו כחד חשיב להו כיון דלא כתיבי בהדי הדדי כמו בגזירין ונרות דכתיב בבקר בבקר והוי כמו פרשה שנאמרה ונשנית: **יוקדם** דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר. דאע"ג דאמר לעיל דתמיד כתיב ביה תרי בבקר היינו דם התמיד דווקא וקשה לי נימא תרי בבקר דגזירי עצים חד שדייה אדם התמיד דנקדמיה לדישון הפנימי דאע"ג דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף וחד שדייה אאברי תמיד דניקדמו להטבת שתי נרות דאע"ג דהכא תרי והכא תרי נקדמו כי היכי דליהוי הפסק בנרות דרחמנא אמר ליפסקינהו ואי לא מפסיק להו באברים במאי מפסיק להו וי"ל דליתא סברא לשווי תרווייהו בבקר בתמיד כדפרישית לעיל ואע"ג דחד בדם וחד באברים מ"מ כיון דבחד זיבחא הוא לא מסתבר לומר כן:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הל' ז':
ב [מיי' פ"ג שם הלכה יח]:
לב ג מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ח:

◆

רבינו חננאל

כדתניא בהדיא כי השלחן בצפון והמנורה בדרום והמזבח נתון ביניהם משוך קימעא כלפי חוץ. ולמה הוא משוך כלפי חוץ. דבעינן שלחן נוכח המנורה, דחזו להדדי. וכיון שמושך המזבח מעט כלפי חוץ, נמצא צד השלחן והמנורה הנוטה למערב רואין זו את זו. אמר רבא ש"מ [וכו']. כיון שעמד לנו אין מעבירין על המצות, אלא המצוה שאדם פוגע בה תחילה צריך לעשות ואחר כן יעשה המצוה שאחריה להקדים התפילין שעל הראש ולהעביר שעל (בידו) [היד] והוא שעל הזרוע אסור, לפי כשפוגע תחלה, בתפלה בזרוע פגע ברישא. פי' גאון עבורי דדרעא אטוטפתא אסור, דהכין אמור רבנן כשהוא חולץ חולץ של (יד) [א][ראש] ואחר כך חולץ של (ראש) [יד] מניחה בכיס למעלה ממנה. כשבא ללבוש תפילין לובש של (ראש) [יד] תחילה דבגוה פגע ברישא שהיא המונחת בכיס למעלה. ותחתיה מונחת תפילה של (יד) (ראש). וקאמר ש"מ מדריש לקיש דאסור להעביר את של זרוע שהיא למטה על טוטפת של ראש שהוא למעלה להניחה תחלה. פי' גאון הניחא לריש לקיש דאמר למה מטיבין וחוזרין ומטיבין כדי להרגיש העזרה. היינו דמשכחת ג' בקרים בהטבת חמש נרות ב' מגופיה וא' מסידור שני גזירין, אלא לר' יוחנן דאמר בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים, ומשום הכי מטיבין ה' נרות והדר מטיבין ב' נרות, ליכא בחמש נרות אלא שני בקרים, חד דגופיה וחד מסידור שני גזירי עצים, ולא איפריך הדין קושיא. אלו דברי הגאון ולה"ה. הטבת ה' נרות קודם לדם התמיד. מ"ט אמר אביי ובער עליה הכהן עצים בבקר [בבקר] דכתיב בסידור שני גזירין לא צריך. דהא גמרינן דמקדים סידור שני גזרי עצים [ב] למערכה גדולה קודם מערכה שניה של קטרת, מעליה ולא על חברתה כו', הלכך מופנה הוא ולא צריך בהאי עניינא. שדיינהו חד להטבת ה' נרות דנקדמיה לדם התמיד. וחד לדם דהתמיד דנקדום להטבת שתי נרות. בהטבת הנרות כתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות, הוספת לי אחד בחמש נרות נמצאו ב' שלשה, ובתמיד דכתיב את הכבש אחד תעשה בבקר אע"פ שהוספת לו בבקר אחד, נמצא בזה שנים ובזה שלשה, וכי שיש בו ג' בקר, קודם לאי שיש לו שנים. ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות, מכפר עדיף, פי' התמיד. ואתא רב פפא לדחוייה הא דאביי ואמר הכי, ואימא הני בבקר בבקר דשני גזירי עצים דלא צריכי, חד שדייה לדישון מזבח הפנימי כו'. ודחינן אם כן שאתה מקדים דם התמיד להטבת הנרות כולם, במאי מפסקת להו לנרות. הניחא לריש לקיש דאמר אין הפסקת הנירות חובה אלא כדי להרגיש את העזרה בלבד, היינו דלא חיישינן לאפסוקינהו, אלא לר' יוחנן דאמר בבקר בבקר בהיטיבו את הנירות חלקם לשני בקרים, הנה מן התורה צריך להפסיק. מאי איכא למימר. ונדחו דברי רב פפא ועמדו דברי אביי שבודאי אי אפשר שלא להפסיק. וראינו לרבותינו הגאונים בזה פירוש אחר ויש עליו תשובה לפיכך לא כתבנוהו. מיהו נשאר לדקדק למה מטיב חמש וזורק הדם ומטיב אחרי כן השנים, ופשוטה היא. קטרת קודמת לאברי התמיד שהקטורת כתיב בה בבקר בבקר, והתמיד אין כתיב בו אלא בקר אחד. איברי התמיד קודמין למנחה, שאין לך דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר

מסורת הש"ס

א) [מנחות צט.], ב) [לעיל כד:], ג) פסחים נח: כ"ק קיא. תמיד כח: מנחות מט., ד) [שמות ל, ה) [לעיל דף ז:].

◆

תורה אור השלם

1. ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון: שמות כו לה
2. והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה: שמות ל ז

◆

מוסף רש"י

כדי להרגיש כל העזרה כולה. להשמיע קול המון עם רב כמה פעמים שהוא כבוד למלך שנאמר בבית אלהים נהלך ברגש (לעיל כד:). **שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר.** שלא יהא דבר נקטר במערכה משנעדכה שחרים (פסחים נח.).

◆

תוס' ישנים

ונסכיהם בלילה ומנחתם ונסכיהם אפילו למחר וי"ל דמגיבה מלוה כשעתה ולא רצו לאחרה כל כך א): ואיפוך אנא. לאו אקרא אתי דהוה העולה על מוקדה על כרחין במערכה גדולה מיירי אלא אשאר מערכות מיירי שמסדרין קודם הפנים וקראי אין מוקדם ומאוחר אי נמי תוקד בו משמע ליה דמעיקרא קאמר ואהיא העולה קאי: מערכה שניה של קטורת קודמת לשני גזירין. דלאע"ג דשני גזירין הן ביום כיון שכשרים גם בלילה הוה ס"ד לאקדומינהו: תרי עליה כתיבי. דלאפילו תאמר דערך עליה העולה שלא יהא דבר [קודם] לתמיד של שחר מ"מ אכתי איכא קרא אחרינא דערך עליה ועלי' החלבי השלמים ועליה השלם דרשינן תהשלמים אי נמי איפכא: אפילו הכי מכשיר עדיף. דסברא היא שהאין יעשה (כל) המצוה אם לא יתקן מכשיריה תחילה ועוד שבלא גחלים לא יוכלו להקטיר אבל בלא דישון יוכלו להקטיר וא"ת אמאי לא קאמר טעם דאין מעבירין על המצות וסידור שני גזירין דבעל המזבח החיצון קודם דפגע ביה ברישא כדאמרינן לקמן האי טעמא ותניא למימר דלאביי קיימינן הכא דלא ידע כסמוך האי טעמא אי נמי כיון שהיה צריך להניחן מלשכה העצים ולהגיס שם על מזבח לא מיקרי מעבירין אבל אין נראה לומר כן אלא אומר רבי הולול ודישון מזבח הפנימי מצות פנים היא עדיפא עפי כו: ונוקמיה בהדייהו. משמע שיש לו למזבח להיות עומד ביניהם מדפריך ונוקמיה בהדייהו ולא פריך ולא נוקמיה התם כלל וצריך עיון מנ"ל דלית ליה לאוקמיה בהדייהו: עיבורי דרעא לטוטפתא אסירא. פי' בקונטרס לאחר תפילין של זרוע בשביל תפילין של ראש אסור ואין נראה לרבי דהא מקרא נפקא לן בפ' הקומץ רבה (מנחות לו.) ולטוטפות בין עיניך כל זמן שבין עיניך יהו שתים ואם כן על כרחו יקדים של יד על כן נראה לרבי כפי' ר"ח בשם הגאון עבורי דרעא לטוטפתא כלומר כשחולץ תפילין להניחם בכים אסור להעביר של זרוע תחילה להכניסם בכים תחת אותו של ראש שהרי לאחר כשיבא ליטלם כדי להניחם ימצא של ראש למעלה והוא יש לו להניח בכים אותו של זרוע למעלה משום דבהו פגע ברישא כשמניחם תחילה ולאו פירושא לי"נ היכי עביד מאדרעא לטוטפתא ורבינו יהודה שמע בשם ה"ר אליהו דקאי אהא דאמרינן בפ' קמא (דף ז:) חייב למשמש בתפילין ק"ו מציץ כו' וקאמר כשממשמש חייב למשמש של זרוע תחילה דבדרעא פגע תחילה וגרס שפיר היכי עביד מדרעתא לטוטפתא פי' ממשמש של זרוע ואחר כך של ראש: בבקר בבקר דשני גזירי עצים דלא צריכי. וא"ת ולימא דלא צריכי אימא דהוי כליליה י"ל דהוה מצי למיכתב ביום. ה"ר יוסף: שדינהו חד להטבת חמש נרות דנקדמיה [illegible]

א) כ"ל וכ"ה במנחות. ב) דברי רבינו הוא [illegible]

[illegible]

Torah-Box.com diffusion du judaïsme aux francophones